

PRO ZAHŘÁDKÁŘSKOU PRAXI 7

K SEZNAMU POVOLENÝCH ODRŮD U JEDNOTLIVÝCH OVOCNÝCH DRUHŮ

Úvod a jabloňové odrůdy:

Seznam povolených odrůd, naposledy vydaný Ministerstvem zemědělství a výživy v r. 1970 (sestavený Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským), byl v roce 1971 obohacen u jednotlivých ovocných druhů o řadu odrůd dalších.

Otázka sortimentu, jeho rozšiřování nebo omezování, může být předmětem rozličných úvah. Všeobecně lze konstatovat, že žádný sortiment není záležitostí trvalou a neměnnou a je nutno počítat s tím, že během let budou ze sortimentu vyřazeny některé odrůdy, které se projeví jako nevhodné a nahradí se odrůdami jinými, u nichž se prokáže, že svými vlastnostmi vyhoví lépe pěstitelským nárokům té které doby.

Pokud jde o počet odrůd, je nutno vycházet z toho, že pro potřeby velkovýroby by sortiment měl být co nejvíce omezen tak, aby odpovídal ekonomickým zásadám. Tomuto omezenému sortimentu se budou musit přizpůsobit naši zahrádkáři-ovocnáři, kteří mají větší rozlohu pozemku a hodlají se uplatnit na trhu. Pro velkovýrobu a pro tyto zahrádkáře by to měl být sortiment odrůd „tržních“, pokud je jako takový u jednotlivých ovocných druhů v listině uveden.

Neznamená to, že velkovýroba pěstuje dnes jen odrůdy „tržní“, prozatím řada odrůd velkovýrobně pěstovaných patří do skupiny odrůd „ostatních“. Jsou to u jablek zejména odrůdy Oldenburg, Parména zlatá, Ontario, Boscoopské a počíná se opět rozšiřovat neprávem opomíjené Zvonkové. Je věcí dalšího vývoje, kdy a jak přejde velkovýroba na pěstování jen málo odrůd tržních a zahrádkáři – ovocnáři – se budou muset přizpůsobit nejenom požadovanému sortimentu, nýbrž navíc i nové technologii pěstování tak, aby mohli dodávat v nejvyšší míře ovoce první jakosti. Jedině tak obstojí v konkurenci s ovocnářskou velkovýrobu, která bude dodávat stále větší množství výběro-

vého ovoce, a s dovozem, který pravděpodobně bude i nadále podstatnou složkou zásobování, zejména zimními jablky.

Nelze si nepovšimnout ani té skutečnosti, že bude narůstat konkurence mezi ovocem tvrdým a ovocem jížním, které při neustálém zvyšování životní úrovně bude, zejména v zimních měsících, důležitým činitelem pro zásobování obyvatelstva čerstvým ovocem, bohatým na obsah vitaminů.

Jiná je situace u zahrádkářů – samozásobitelů, jejichž snahou je a zůstane vypěstovat dostatečné množství ovoce pro sebe a svou rodinu. U těchto zahrádkářů nelze vystačit s několika málo odrůdami, zejména u jádrového ovoce, a to proto, že zahrádkář plným právem požaduje, aby na jeho zahradě byly zastoupeny odrůdy letní, podzimní, zimní a pozdně zimní. Žádá větší výběr odrůd i proto, aby mohl volit pro svou zahrádku takové, které vyhovují daným ekologickým podmínkám; zahrádkář si totiž většinou nemůže podmínky prostředí volit, nýbrž je odkázán na ty, které jsou právě k dispozici.

Kromě toho bude požadovat odrůdy výkonné, protože v budoucnu mu nebude zahrádka sloužit jen k pěstování ovoce, event. zeleniny. Podstatnou její část bude tvořit část okrasná, podmínkou přitom ovšem bude, aby současný zahrádkář přešel na moderní technologii pěstování ovoce. Musí si především uvědomit, že předpokladem úspěšného pěstování nových výkonných odrůd je intenzivní pěstování na nízkých tvarech. Při tom nebude možno beze zbytku přejímat technologii velkovýroby, zejména pokud jde o tvary a řez, nýbrž pěstování nízkých tvarů bude nutno podřídit specifickým poměrům zahrádkářským.

Zbude ovšem ještě mnoho zahrádkářů, kteří z toho či onoho důvodu nebudou moci nebo nebudou chtít pěstovat nízké tvary. Pro tyto zahrádkáře je nutno v sortimentu pamatovat na odrůdy, hodící se pro pěstování na vyšších kmenných tvarech, ale i zde by měla být intenzita pěstování zdůrazněna.

K listině povolených odrůd:

Jak již bylo řečeno, skládá se listina povolených odrůd u význačných ovocných druhů ze 2 oddílů: odrůdy tržní a odrůdy ostatní. Některé z odrůd v listině zapsaných jsou povoleny předběžně, jiné jsou dosud ve státních odrůdových zkouškách. Jablko Solivarské je povoleno jen pro východní Slovensko. Watervlietské mramorované pro východní Čechy a severní Moravu a Chodské pro oblast Šumavy.

V rámci listiny je většina odrůd, které zahrádkáři na svých poradách v roce 1969 v Praze – o jablňových odrůdách – a v r. 1971 v Pardubicích – o ostatních ovocných druzích – zvláště pro zahrádkáře doporučili. Jsou v dalším výčtu odrůd označeny*.

K jednotlivým druhům:

1) Jabloně

Uvažujeme-li o pěstování jabloní na našich zahrádkách, dojdeme k závěru, že zahrádkář potřebuje jen několik málo odrůd letních, protože tyto odrůdy svým

zráním spadají do doby, kdy je dostatek jiného ovoce. Odrůd podzimních a ranně zimních – vánočních, potřebuje již více, ale pochopitelně jeho největší zájem je soustředěn na odrůdy zimní až pozdně zimní, které by vydržely v dobré chuti až do sklizně jahod a třešní. Uvažujeme-li o jablonoňových odrůdách z tohoto hlediska, musíme si uvědomit, že na dobu sklizňové a konzumní zralosti budou mít vliv jednak ekologické podmínky stanoviště, jednak i způsob pěstování. Jiná bude doba konzumní zralosti v nízkých a teplých polohách, jiná v polohách horských. Pokud jde o způsob pěstování, je nutno zdůraznit, že stoupající intenzita pěstování bude mít za následek urychlení jak sklizňové, tak zejména konzumní zralosti jablek.

Seznam povolených odrůd:

A Tržní odrůdy

- a) letní: 1) James Grieve*
 b) zimní: 2) Bláhovo oranžové*, 3) Coxova reneta*,
 4) Dukát, 5) Golden Delicious*, 6) Idared*,
 7) Jonathan*, 8) Mc Intosh*, 9) Spartan*,
 10) Starking*

B Ostatní odrůdy

- a) letní: 1) James Grieve Red*, 2) Průsvitné letní*,
 3) Stark Earliest*
 b) podzimní: 4) Albrechtovo*, 5) Oldenburgovo
 c) zimní: 6) Alkmene*, 7) Banánové zimní*, 8)
 Boscoopské červené, 9) Breuhahnovo*, 10)
 Clivia, 11) Čistecské lahůdkové*, 12) Frey-
 berg, 13) Goldspur*, 14) Jon-a-Red*, 15)
 Kidd's orange Red, 16) Matčino*, 17) On-
 tario*, 18) Parména zlatá, 19) Red Spur
 Delicious*, 20) Solivarské ušlechtilé, 21)
 Sudetská reneta, 22) Starkrimson Delici-
 ous*, 23) Watervlietské mramorované*, 24)
 Wealthy Double Red*, 25) Zvonkové*.

V roce 1971 byly nově povoleny tyto odrůdy:

- a) letní: Red Melba*
 b) podzimní: Lobo*
 c) zimní: Cherry Cox*, Hájkova muškátová reneta*,
 Scarlet Staymared*
 d) krajové: Chodské* pro oblast Šumavy
 Major* pro oblast severní Moravy

V roce 1970 byly restringovány tyto odrůdy: Red Deli-
 cious, Vilémovo, Wagenerovo, Wealthy, s tím, že ze školek
 mohou být uváděny do oběhu naposledy v r. 1974.

Z hlediska intenzity pěstování je možno s úspěchem pěst-
 ovat ovšem za předpokladu náležitě péče a ve správných
 polohách, ve formě polokmenu, ev. vysokokmenu, asi
 tyto odrůdy:

A odrůdy tržní: Idared, Jonathan, Mc Intosh, Starking

B odrůdy ostatní: Albrechtovo, Průsvitné letní, Banánové
 zimní, Boscoopské červené, Čistecské la-
 hůdkové, Matčino, Ontario, Parména
 zlatá, Solivarské ušlechtilé, Watervlietské
 mramorované, Zvonkové.

Z nově povolených odrůd a odrůd kra-
krajových: Scarlet Staymared, Chodské
a Major.

V seznamu tržních odrůd najdeme všechny hlavní od-
růdy světového významu.

James Grieve* – pozdně letní až ranně podzimní odrůda
by neměla chybět v žádné zahrádce. Hodí se výborně
k pěstování na nízkých tvarech všeho druhu na bujnějších
podnožích. Rodí bohatě a každoročně. Z mnoha existují-
cích barevných mutací byla povolena odrůda **James Grieve
Red***, která se vyznačuje krásně červeně žíhaným líčkem.

Coxova reneta* je dosud považována za nejchutnější ze
všech jablek. Vyžaduje nejlepší půdní i klimatické podmín-
ky (hlubokou propustnou půdu a dostatečnou vzdušnou
vlhkost) a harmonickou výživu. Roste středně bujně a hodí
se jen k intenzivnímu pěstování na nízkých tvarech na
všech běžných podnožích. Hodí se i na plošné tvary. Rodí
sice pravidelně, výnosy však nejsou příliš velké. Do listiny
povolených odrůd byla zapsána její celočervená mutace
Cherry Cox*, která podle dosavadních zkušeností má lepší
výnosy, nedosahuje však zcela chuti mateřské odrůdy.

Z mnoha kříženců, vzniklých z Coxovy renety, je v listině
zapsána **Bláhova oranžová reneta*** (Cox x Wagener), vý-
borná zahrádkářská odrůda domácího původu. Pro svůj
vzpřímený růst se nehodí na palmety. Oproti mateřské od-
růdě, která je jablkem vánočním, vydrží Bláhova oranžová
reneta ve výborné chuti do konce března. Rodí v chomá-
čích a je proto nutné protrhávání plodů. Další odrůdou
této skupiny je **Kidd's Orange Red** (Cox x Delicious Red),
chuťově velmi dobré jablko. Strom roste bujně a rodí
každoročně. U všech odrůd ze skupiny Coxovy renety nutno
konstatovat, že plody mají sklon k vadnutí a z toho dů-
vodu vyžadují dostatečně vlhký sklep.

Golden Delicious* je světová odrůda I. třídy a hodí
se jen do nejteplejších podmínek. Předpokladem úspěšné-
ho pěstování této odrůdy je dokonale propustná půda a
harmonická výživa. Hodí se jen pro intenzivní pěstování
na nízkých tvarech. Všeobecně lze říci, že tato odrůda
se dá pěstovat u nás s úspěchem jen ve velmi omezených
oblastech, a i v nich dosahuje jen málokdy světových pa-
metrů jak co do velikosti plodů, tak i jejich tvaru, i když
je chuťově velmi dobrá. Vyžaduje dlouhou vegetační dobu
– nejméně 150 dnů. Přesto však se najdou u našich za-
hrádkářů místa s vyhovujícím mikroklimatem a nelze proto
pěstování této náročné odrůdy pro zahrádkáře vyloučit.
Trpí rzivostí slupky a v těžkých nepropustných půdách stru-
povitostí. Totéž platí i pro povolenou růstovou mutaci
Goldspur*, která podle dosavadních zkušeností vyžaduje
ještě delší vegetační dobu.

Z povolených odrůd patří do skupiny Golden Delicious
domácí zimní odrůda **Dukát** (Golden Delicious x Cox),
jablko vynikající chuti, které sice není pěstitelsky tak ná-
ročné, ale vyžaduje dokonalou harmonickou výživu, protože
jinak křenčí, a **Freyberg** (Golden Delicious x Cox), které
však ve vynikající chuti vydrží pouze do vánoc, později
ztrácí typickou kořenitost, i když se dá skladovat velmi
dlouho. Podobně jako Coxova reneta i Golden Delicious
a odrůdy z něho vzniklé, během uložení většinou vadnou.

Jonathan* je u nás nejznámější zimní odrůdou vzhledem k jejímu dlouholetému dovozu z Maďarska. Pěstitelsky je náročné na vysokou vzdušnou i půdní vlhkost a daří se proto lépe v podhorských oblastech. V nepříznivých podmínkách trpí silně padlím. Roste středně bujně a rodí na dlouhém plodonosném obrostu. Všude tam, kde plody nedosahují dostatečné velikosti – a takových stanovišť je mnoho, lze doporučit pěstování novější odrůdy **Idared***, která vznikla z odrůd Jonathan a Wagener. Tato odrůda se jeví jako jedna z nejurodnějších odrůd vůbec a podle dosavadních zkušeností je odrůdou přizpůsobivou různým pěstitelským oblastem, s výhradou oblastí s velmi suchým ovzduším. Chuťově sice nedosahuje zcela chuti Jonathanu, avšak úrodností a pravidelnou plodností, velikostí a krásou plodů, jej převyšuje. Vyžaduje dobrou ochranu proti padlí a v příliš vlhkých podmínkách i proti strupovitosti. Rodí taktéž na dlouhém plodonosném obrostu, a to většinou již na jednoletých výhonech. Stejně jako u Wagenera vyskytly se i u odrůdy Idared některé klony, trpící virovým zplošťováním větví. Jako další povolená odrůda ze skupiny Jonathan je odrůda **Jon-a-Red***, která se mnohem lépe vybarvuje (mutace odrůdy Jonathan).

Mc Intosh* je červené vánoční jablko s dokonalou harmonickou chutí. Vyžaduje hlubší, dobře propustné, teplé živné půdy, i když sušší, a zejména oblasti s malou vzdušnou vlhkostí. Roste středně bujně a hodí se na všechny druhy pěstování. Jeho nevýhodou je sklon ke strupovitosti, padání plodů a ke střídavé plodnosti.

Z velikého množství odrůd, vzniklých buď jako jeho semenáče, nebo na podkladě záměrného křížení, byly zapísány do listiny povolených odrůd letní odrůda **Red Melba***, jedno z nejlepších srpnových jablek, aromatická podzimní odrůda **Lobo*** a zimní odrůda **Spartan*** (Mc Intosh x Newtown). Všechny odrůdy, pocházející z Mc Intoshe, a tudíž i odrůdy právě jmenované, mají v podstatě shodné pěstitelské podmínky s mateřskou odrůdou. Nejvýznačnější z nich je odrůda Spartan, která sice zcela nedosahuje chuti Mc Intoshe, rodí však pravidelněji, méně padá a méně trpí strupovitostí. Také konzumní zralost je o jeden měsíc delší. Nevýhodou této odrůdy je, že při velkých úrodách je nutno plody prothávat, nebo usměrňovat úrodu vhodným řezem plodonosného obrostu, protože jinak jsou plody drobné.

Starking* je barevnou mutací světoznámé odrůdy Delicious Red. Je to jablko velké, červeně žíhané, žebnaté, s převládající sladkou chutí, pozdně zimní. Strom roste středně bujně až bujně. I když se mu daří celkem všude, dokonalé chuti dosahují jen plody z nejteplejších podmínek, kde při sklizni koncem října mají dužninu bílou nebo smetanově bílou. Všude jinde je Starking jen mdle sladké chuti a nelze proto jeho pěstování v nepříznivých podmínkách doporučit. Úrodnost této odrůdy je většinou jen střední, i když pravidelná.

Mnohem větší úrodnosti a krásy plodů dosahují jeho barevné a současně růstové mutace **Starkrimson*** a **Redspur Delicious***. Oba tyto polovzrůstné typy, tzv. spurtypy, se liší od standartní odrůdy Starking rozmytou červenou barvou slupky a rozdílným způsobem růstu. Koruna stromů spurtypů tvoří jen cca 1/3 koruny stromů standartních. Tyto spurtypy měly by se pěstovat jen na bujnějších podnožích a to pouze ve formě volně rostoucího tvaru s větším poč-

tem základních větví a středním výhonem, a to jen ve velmi teplých oblastech.

Dále nejsou popisovány, až na některé výjimky, staré odrůdy zahrádkářům dostatečně známé.

Z nejranějších jablek je v listině zapsána odrůda **Stark Earliest***, barevné jablko, které zraje někdy o něco dříve než Průsvitné letní. Je odrůdou, která vyžaduje intenzivní pěstování. Je nutná stálá obnova plodonosného obrostu, protože jinak velmi brzy rodí jen drobné nestandardní ovoce.

Z podzimních odrůd je pro svou úrodnost všeobecně známé jablko **Oldenburgovo**, chuťově jen druhé jakosti (dobře se hodí na kompoty). Náhradou za tuto odrůdu bude pro zahrádkáře novější německá odrůda **Alkmene*** (Oldenburg x Cox), která podle dosavadních zkušeností je nejenom vysoce úrodná, ale i chuťově velmi dobrá. Doba konzumní zralosti je stejná jako u Oldenburga. Hodí se jen pro intenzivní pěstování na vzrůstnějších podnožích.

Boscoopské červené: od pěstování této zimní odrůdy budou zahrádkáři ustupovat pro její velmi bujný růst (na menší tvary se hodí jen na MIX), střídavou plodnost, praskání plodů a malou odolnost proti mrazu jak ve dřevě, tak i v květu. Pěstovat se bude i nadále v extenzivních výsadbách na vysokých stromech, kde bude vyhovovat pro velikost plodů i pro svou navinulou kořenitou chuť, která je lepší u původního Boscoopského než u jeho červené mutace.

Clivia (Oldenburg x Cox) – tato novější německá odrůda je sice vhodná pro intenzivní pěstování zejména vzhledem k dlouhé konzumní zralosti (až konec dubna), avšak plody i při největší péči zůstávají většinou drobné. Chuťově se nevyrovná Coxově renetě.

Sudetská reneta – tato odrůda, která se již v době mezi dvěma válkami velmi rozšířila, zejména u zahrádkářů, se jeví jako odrůda méně vhodná, až na některé, zejména vyšší oblasti. Roste slabě, trpí padlím i strupovitostí, rodí střídavě a má nejistou konzumní zralost (někdy do února, jindy do listopadu). Pro tyto nepřiznivě vlastnosti bude asi z našich zahrádek postupně ustupovat.

Wealthy Double Red* – celočervená mutace odrůdy Wealthy byla zařazena do listiny místo restringované odrůdy Wealthy, zahrádkářům dostatečně známé.

Zvonkové* – této odrůdě, která sice není zcela mrazuvzdorná a potřebuje teplé stanoviště, budou zahrádkáři věnovat v budoucnosti zvýšenou pozornost. Ukázalo se totiž, že se téměř všude najde vhodné mikroklima pro tuto pozdně zimní odrůdu, která vydrží bezpečně až do sklizně jahod a třešní. Její skladovatelnost i schopnost dopravy je výborná, téměř beze ztrát. Je to jablko žluté, navinulé, avšak s výraznou kořenitostí. Roste slabě až středně bujně a hodí se zejména pro intenzivní pěstování na volných zákrscích.

Další nově povolené odrůdy jsou:

Hájkova muškátová reneta* a **Scarlet Staymared***.

Napsal: Dr. Josef Bouchal

Vydává pro své členy

Český ovoc. a zahr. svaz, ústř. výbor v Praze.

NV 5, 7634-71